

AMEL DEFTERİ KAPANMAYAN KİMSELER*

*Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*

*Rabbi'srah lî sadrî, ve yessir li emrî, vahlu'l-
ukdeten min lisânî, yefkahû kavlı, ve üfevidü
emrî ila'llâhi, inna'llâhe basîrun bi'l-ibâd...*

*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü
ve's-selâmü alâ hayri halkihî muhammedin ve
âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ
yevmi'd-dîn...*

*Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân, feinne
efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi
hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi
ve sellem, ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ,
ve külle muhdesin bid'ah, ve külle bid'atin
dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr,
ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasili ile'n-nebiyyi
salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:*

سَبْعٌ يَجْرِي لِلْعَبْدِ أَجْرُهُنَّ بَعْدَ مَوْتِهِ وَهُوَ فِي قَبْرِهِ
مَنْ عَلَّمَ عِلْمًا أَوْ كَرَى نَهْرًا أَوْ حَفَرَ بَيْرًا أَوْ غَرَسَ
نَخْلًا أَوْ بَنَى مَسْجِدًا أَوْ أَوْرَثَ مُصْحَفًا أَوْ تَرَكَ
وَلَدًا صَالِحًا يَسْتَغْفِرُ لَهُ بَعْدَ مَوْتِهِ

(ابن أبي داود، وسمويه، حل. هب. عن أنس)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

RE. 296/3 (*Seb'un yücrâ li'l-abdi ecrühünne ba'de mevtihî ve hüve fî kabrihî: Men alleme ilmen, ev kerâ nehren, ev hafere bi'ren, ev garase nahlen, ev benâ mesciden, ev evrese mushafen, ev tereke veleden sâlihan yestağfiru lehû ba'de mevtihî*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Muhterem müslüman kardeşlerim!

Peygamberimiz SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerini *Râmûzü'l- Ehâdîs* isimli hadis kitabından okumağa devam ediyoruz.

Bu hadislerin izahına geçmeden önce, evvelâ sevgili Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri'nin mübarek ruhu için, sonra cümle enbiyâ ve mürselînin, evliyâ ve sâlihînin ervâh-ı tayyibeleri için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan bize kadar gelmiş geçmiş olan sâdât ve meşâyihimizin ruhları için, hulefâsının ruhları için; bu eserin içindeki hadis-i şeriflerin bize kadar ulaşmasında emeği dokunmuş olan ulemânın ve ruvâtın cümlesinin ruhları için; ve uzaktan yakından bu hadis meclisine teşrîf eden, Peygamber Efendimiz'e sevgisinden, hadis-i şerifle re rağbetinden dolayı buraya gelen siz kardeşlerimizin cümle geçmişlerinin ruhlarının şâd olması için; ve hâssaten kitabın müellifi Ahmed Ziyâeddîn-i Gümüşhânevî Hazretleri'nin ruhu için ve hocamız Mehmed Zâhid-i Bursevî Hazretleri'nin ruhu için bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerif hediye edip, öyle başlayalım dersimize...

.....

Dersimizin başında metnini okuduğum hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz, bir müslümanın ölümünden sonra faydasını göreceği amellerden bize haber veriyor. Mâlûm olduğu üzere, bir insanın kazanç yeri dünyadır. Ahiretin tarlası demişler dünyaya:¹

الدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ

(*Ed-dünyâ mezraatü'l-âhireti*) “Dünya ahiretin tarlasıdır.” Burada ekersin, ahirette hasat, mahsûl alınır.

O halde insan bu dünyada hayatı boyunca, bu dünyada bulunduğu müddet zarfında ne çalışmışsa, ne kazanmışsa, işlemiş olduğu sevaplar, hayırlı ameller, kıldığı namazlar, tuttuğu oruçlar, okuduğu Kur’an-ı Kerim’ler kendisine yâr ve yardımcı olacak. Kabirden başlayacak onların arkadaşlığı. Kabre gittiği zaman güzel yüzlü, tatlı sûretli arkadaşlarla karşılaşacak orada:

“—Ben sizleri tanımıyorum, siz kimsiniz?” diye soracak. Bunları hep hadis-i şeriflerden alıyoruz. Yâni, bizim bir ilmimiz yok, cahiliz; hadis-i şeriflerden bize bildirildiğini size naklediyoruz. Diyecek ki o güzel yüzlü, tatlı sûretli, sevimli şahıs:

“—Ben senin filanca zaman okuduğun Kur’an-ı Kerim’im. Ben senin filanca zamanda işlemiş olduğun hayr ü hasenâtım.” diye.

¹ *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.301, no:1320.

Demek ki Allah-u Teâlâ, onun gönlü hoş olsun da ruhu yalnızlıktan rahatsız olmasın diye, böyle yoldaşlar halk edecek onlara. Her şeye kâdir değil mi Allah-u Teâlâ Hazretleri? Her türlü halka, her türlü hilkate muktedir değil mi? Sevabı da insan suretinde halk edemez mi? Eder. Öyle halk edecek.

Bir insan hayatta ne yaptıysa yaptı... Bunların hepsi kaydediliyor. Bir kimseye yan baktıysa bile kaydediliyor yâni. (*Miskàle zerreh*) Zerre miktarında, zerre kadar olan bir hayır yapsa, muhakkak kaydediliyor ve onun karşılığını görecek. Zerre kadar şer işlese, muhakkak tesbit ediliyor ve onun cezasını, karşılığını görecek.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

(الزلزال: ۸ - ۷)

(*Femen ya'mel miskàle zerretin hayran yerah. Ve men miskà le zerretin şerren yerah.*) [Kim zerre miktarı hayır yapmışsa, onun karşılığını görecektir. Kim de zerre miktarı şer işlemişse, onun karşılığını görecektir.] (Zilzâl, 99/7-8)

Bizim imanımızın en önemli unsurlarından, temellerinden birisi, ahirete iman ve hesaba iman, mizana imandır. (*El-mîzânü hakkun, ve'l-hisâbü hakkun*) Onların hepsi haktır, gerçektir, olacak.

Ayet-i kerimede buyruluyor ki:

إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

(الجاثية: ۱۹)

(*Innâ künnâ nestensihu mâ küntüm ta'melûn*)
“Biz dünyadayken sizin işlediğiniz amellerin hepsini kayda geçirmekteydik.” (Câsiye, 45/29)

Her seferinde insanın ağlaması lâzım! Her seferinde tüylerinin diken diken olması lâzım! Her seferinde –saçını başını yolmak yok İslâm’da ama– saçını başını yolacak gibi etkilenmesi lâzım!

Kıyamet gününde insanlara kitapları verilecek;
“–Al, oku kitabını!” diyecekler.

“–Ne kitabı bu? Ben kitap yazmadım...”

Yazdın... Amellerinin hepsini melekler yazdı, iyilerini kötülerini... Oldu sana kocaman amel defteri, kitap. Bu kitabı sen yazdın. Melekler yazdı ama melekler senin yaptığın işleri yazdılar. Diyecekler ki:

هَآؤْمُ اقْرءُوا كِتَابِيَهٗ

(الحاقَّة)

(*Hâümu'kraû kitâbiyeh*) “Hadi bakalım al kitabını, oku!” (Hâkka, 69/19)

Kitapların verilisinde bile bir incelik olacak. Sâlih kullara sağlarından verilecek. “Al kitabını oku!” diyecekler. Onlar orada bir sürü hayr ü hasenât görecekler tabii, yapmışlar çünkü. Memnun, mesrûr olacaklar. Kimisine de solundan ve arkasından verilecek. Onlar da ceza görecekler. Kabahatlılar, suçlular... Defterleri kötü şeylerle dolu olanlar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri hesabı kolay görülenlerden, kitabı sağından verilenlerden, hesabın sonunda hayrı hasenâtı şerrine galip olup da cennete girenlerden, cehennemden âzâd olanlard an eylesin cümlemizi...

Bu en mühim şeydir. O kadar mühim şeydir ki benim böyle yavaş yavaş, yumuşak yumuşak söylediğime bakmayın, insan hayatının temeli budur.

Dünyada pek çok inanış var. Bu inanışların bir kısmını insanlar kendileri uydurmuşlar, bir kısmı da semâvî dinlerin bozulmuş şekilleri olarak bakiyyeleri olarak kalmış. Bozulduğu için Allah yeni bir peygamber göndermiş insanlara, yeni dini öğretmiş. Şimdi o bozuk inançların bir kısmında, bu İslâm'dan gayri dinlerde, ahiret inancı sağlam bir şekilde, tasrih edilmiş bir şekilde mevcut olmayabiliyor bazı dinlerde. Meselâ, hayret edilecek bir şeydir, Yahudilikte sarîh bir ahiret inancı yok diyor dinler tarihi kitapları. Halbuki o kadar peygamberler gelmiş, onlara ahireti anlatmamış olabilirler mi? Muhakkak anlatmışlardır. Neyse...

İnsanı insan yapan, ahirette yaptıklarının cezasını göreceğini, karşılığını göreceğini bilmesidir. Yoksa bu insanoğlunu hiç bir şey tutamaz. Bu insanoğlunun yapmayacağı zarar yoktur. Melekler insanoğlunun yaratılacağı zaman dediler ki:

“—Kan döken ve fesat çıkartan varlıklar mı yaratacaksın yâ Rabbi yeryüzünde? Bak biz sana tesbih ediyoruz, seni takdis ediyoruz, senin kutsallığını, paklığını, yüceliğini, azametini ikrâr ediyoruz. Bizler sana halisâne ibadet eden mahluklarız.” diye söylediler ya.

Yâni, insanoğlu aslında öyle fesat çıkartan, kan döken mahlûktur, imandan mahrum oldu mu... İşte gördük geçtiğimiz senelerde de. Ne kadar kötü şeyler gördü şu memleket. Kardeş kardeşi nasıl öldürdü, nasıl parça parça şey etti... Halk mahkemeleri, cinayetler, kesmeler, kafası kopuk cesetler, kolu bacağı kopuk cesetler... Neler gördük neler... İnsan tabiatı böyle işte hunhardır. İnsanoğlu iman ile terbiye edilmezse imanın da işte içinde olan ahirete inanmazsa, o zaman der ki:

“—Bu dünyada ne yaparsam yanıma kâr kalıyor.”

Ahirete inanan insan yola gelir, intizama girer. İşte Peygamber Efendimiz herkesin öldükten sonra defter-i a'mâli kapanır, kapatılır... İşi bitti çünkü, dünya imtihanı bitti, tamam. Defter-i a'mâli kapatılır.

a. Amel Defteri Kapanmayan Yedi Kimse

Bazı insanların kapatılmıyor amel defterleri. Ya ne oluyor ? O şahıs öldükten sonra bile o adamın, o zât-ı muhteremin hayır defterine hayırlar yazılmağa devam ediyor. Melekler devam ediyorlar yazmağa. Defter kabarıyor. Hayır tarafı devam ediyor. Olur mu? Rasûlüllah SAS haber vermiş, başka başka hadislerde de geçmiş. Şimdi buradaki hadis-i şerifin mânâsına gelelim:²

² Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.248, no:3449; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.344; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV , s.956, no:43671; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.238, no:13016.

سَبْعٌ يَجْرِي لِلْعَبْدِ أَجْرُهُنَّ بَعْدَ مَوْتِهِ وَهُوَ فِي قَبْرِهِ
مَنْ عَلَّمَ عِلْمًا أَوْ كَرَى نَهْرًا أَوْ حَفَرَ بَيْرًا أَوْ غَرَسَ
نَخْلًا أَوْ بَنَى مَسْجِدًا أَوْ أَوْرَثَ مُصْحَفًا أَوْ تَرَكَ
وَلَدًا صَالِحًا يَسْتَغْفِرُ لَهُ بَعْدَ مَوْتِهِ

(ابن أبي داود، وسمويه، حل. هب. عن أنس/)

RE. 296/3 (Seb'un) “Yedi cins iş vardır, yedi şey vardır...” Bu şeyler nedir? Amel. “Yedi cins amel vardır ki, (yücrâ li'l-abdi ecruhünne) o amellerin, o işlerin ecirleri kula cereyân eder, kul için devam eder, o amelin sevabı işlemeğe devam eder.” Ne zaman? (Ba'de mevthî ve hüve fî kabrihî) O adam öldükten sonra, kabrinde durduğu zaman bile onun işlemesi devam eder. Yâni, o hayır işlemeğe devam eder.”

Şimdi bunları saymağa başlıyor Rasûlüllah SAS Efendimiz. İyi dinleyelim. Neden? Eh öldüktün sonra da insanın kâr hanesinin çalışması fena mı olur? Ne kadar güzel olur. Yâni, insanın bir fabrikada bir hissesi olsa, her ay yüz bin lira para gelse... Kim istemez? Durduğu yerden bir zaman bir fabrikaya ortak olmuş, her ay fabrikadan hissesine düşen kârdan gönderiyorlar yüz bin lira. Oh, onunla istediği hayrı hasenâtı yapar değil mi? Onun gibi.

1. Peygamber ASS Efendimiz'in ilk saydığı:

مَنْ عَلَّمَ عِلْمًا

(Men alleme ilmâ) “Bir kimse ki, bir ilim öğretmiş; o ilimden faydalanıldığı müddetçe o kimsenin amel defteri çalışır.”

İlmi önce zikretmesi de dikkati çeken bir şey değil mi? Yâni, ilme önem veriyor Peygamber SAS Efendimiz. Evvelâ zikrettiği en ehemmiyetli, en şâyân-ı dikkat. Demek ki bir insan bir şeyler öğrense, ma'rifetullahı taallûk eden, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin dinine ait, hadise, fıkha, şuna buna ait ilimlerden bir şey öğrense ve bunu bir başkasına öğretse...

İki şekilde olur: Ya dudaktan şifâhen, ağızdan öğretir, bir talebe yetiştirmiş olur; veyahut da kalemi eline alır, yazar, onun yazdığından başkaları istifade eder. Her ikisi de... Bu ilim başkasına nakledilmiş oluyor, başkası tarafından istifade edilmiş oluyor. Bu (*men alleme ilmen*) grubuna dahil olur her ikisi de.

Meselâ, falanca hocaefendi var, hiç kitap yazmamış ama bir sürü alim yetiştirmiş, bir sürü ilmiyle amel eden insan yetiştirmiş... Hep ona sevap gidiyor. Filanca hocaefendi var, kitap yazmış, kitapları okunuyor, istifade ediliyor... Hep sevabı ona gidiyor. Birisi bu.

Yapabilirsek bunu yapalım! Herkese tavsiye ederiz, teşvik ederiz de, bilhassa gençler zihin bakımından daha müsait oluyorlar, ilme gayret ederlerse, her gün bir bahis öğrenseler, bir senede üç yüz altmış beş bahis öğrenirler. Birkaç senede büyük yekûn tutar, bayağı bir bilgili insan olurlar. İlme çalışmak lâzım! İnsan ilim yolunda yürürse Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rızasına uygun hareket ediyor demektir, cennetin yoluna girmiş demektir.

أَوْ كَرَى نَهْرًا

2. (Ev kerâ nehren) “Bir nehir kazıp akıtan.” Şimdi arkasında kuyu kazmak da var. Burada (kerâ nehren) dediğine göre demek ki toprağı kazıyor, suyun menbainı buluyor, suyu akıtıyor... İnsanlar çeşme olarak o sudan istifade ediyorlar. Veyahut da büyük bir nehirden, ırmaktan, dereden suyolu alır, toprağı kazar, künkler içinden filanca yere kadar getirir, oradan herkes istifade eder ondan. Hâsılı, suyla ilgili bir hayır... Yâni, bir suyu bir yerden bir yere böyle akıtıp insanların, kuşların, canlıların, nebâtların, mahsûlâtın sulanmasına faydalı olmak. O su aktıkça, o çeşmeden su içildikçe, faydalanıldıkça, o zâtın defter-i a'mâli çalışır.

Bunu yapabiliriz. Memleketimizde pek çok susuz yer var. Rakamları söylüyorlar da ben unutuyorum... Hiç çeşmesi olmayan nice köy varmış. Yâni insan böyle yerleri bulup da buralarda bir çeşme yapsa, suyu akıtsa... İşte bak ne kadar güzel, devamlı bir ecir.

Müslüman memleketinde susuz köy kalır mı? Bu hadis-i şerif varken, bizde bu iman varken, Rasûlüllah'ın bu tavsiyesi ortada mevcutken bir müslüman memleketi susuz kalır mı? İslâm'dan uzaklaşırsa kalır. İslâm'dan uzaklaştı mı bir memleket, batır ama Allah akıl fikir versin... Kimisi de uzaklaştıрмаğa çalışır İslâm'dan. Bindiği dalı kesiyor.

أَوْ حَفَرَ بَيْرًا

3. (*Ev hafere bi'ren*) “Bir kuyu kazan.” Kuyu da mâlûm, işte su aşağıda oluyor, derinde oluyor, kazıyorsun, istifade ediliyor. Bu da yine suyla ilgili bir hayır olmuş oluyor.

أَوْ غَرَسَ نَخْلًا

4. (*Ev garase nahlen*) “Yahut da bir hurma ağacı dikmişse...” O hurma ağacı yeşil olduğu müddetçe, o hurma ağacının meyvasından insanlar yediği müddetçe, kuşlar gagaladığı müddetçe, gölgesine bir insan yatıp istifade ettiği müddetçe, yâni ondan faydalanıldığı müddetçe o kimsenin defter-i a'mâlîne hayır hasenât yazılır.

“—Hocam, burada hurma yetişmiyor...”

Buradaki hurmadan murad ağaçtır. Yâni herhangi bir ağaç olur. Daha başka, senin memleketinde yetişen bir başka ağacı diksen olur. Çünkü, Arabistan'da hurma yetişir, İstesen bizim memlekette yetişen her meyveyi orada yetiştiremezsin. Çünkü kimi meyva soğuk yeri ister, kimi yaylayı ister, kimisi sulak yer ister, kimisi ova ister, kimisi kurak yer ister... Çeşit çeşittir. Onun için maksat bir şey dikmek, bir ağaç dikmek, onun meyvasından ve diğer mahsulâtından insanların istifade etmiş olması. Böyle bir istifade mümkün olduğu müddetçe onu diken kimseye hayr ü hasenât gelir.

Onun için ağaç dikmeğe de gayret edelim. Yâni kendi bahçelerimizde, bağlarımızda, buğdayı ektiğimiz tarlalarımızda, şurada burada ağaç dikelim de biraz, ömürlü ağaçlardan şöyle...

Ağacı hudutlara dikelim. Hiç olmazsa hudutları belli olsun orta yerinde ziraat yapılacaksa, bundan da istifade edelim.

أَوْ بَنَى مَسْجِدًا

5. (*Ev benâ mesciden*) Birincisi ilim öğreten, ikincisi çeşme su akıtan, üçüncüsü kuyu kazan, dördüncüsü ağaç diken, beşincisi mescid yapan. Mescidler Allah'a ibadet edilen yerlerdir. İbadeti kolaylaştırmış oluyor insan. İbadet ehlinin rahatça oturabileceği, kalabileceği bir şey yapmış oluyor.

“—Bir kimse bu dünyada bir mescid bina ederse Allah-u Teâlâ Hazretleri de cennette ona bir köşk bina eder.” Hadis-i şerifte böyle bildiriliyor:³

³ Müslim, *Sahîh*, c.XIV, s.250, no:5298; Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.135, no:319; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.70, no:506; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V I, s.167, no:11712; Begavî, *Şerhü's-Sünen*, c.I, s.351; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.II, s.268, no:1291; Hz. Osman RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.243, no:737; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.313, no:3259; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.180; Hz. Ali RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.20, no:126; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.432, no:304; Hz. Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXIII, s.231, no:437; Ümm-ü Habîbe RA'dan. Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IV, s.411, No:2534; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.81, no:2939; Ukaylî, *Duafâ*, c.V II, s.305, no:1703; Hz. Aişe RA'dan.

Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.II, s.123, no:912; V âsile ibn-i Eski RA'dan.

Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.V, s.330, no:1047; Enes ibn-i Mâlik RA'dan. Cürçânî, *Târih-i Cürcan*, c.I, s.131, no:135; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V II, s.649, no:20728, 20753; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.124, no:21678.

مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ

(ت. خز. عن عثمان؛ ه. طس. حل. عن علي؛ حم. والبخاري عن عمر)

(*Men benâ li'llâhi mesciden, bena'llâhu lehû beyten fi'l-cenneh*) “Allah ona cennette bir köşk ihsân eder.” diye, Peygamber Efendimiz mescid yapımını teşvik eylemiş.

Birisi de demiş ki:

“—Yâ Rasûlallah! Şu yolların geçtiği yerlerdeki namazgâhlar da bu hükme tâbi midir?”

“—Onlar da tâbîdir.” buyurmuş.

Yâni bir yoldan bir yola giderken hani otobüsler, vasıtalar, şunlar bunlar geçiyor... İşte bu yollar üzerinde de insan, üstü kapalı bir mescid inşa etse, o da ona tâbîdir. Peygamber Efendimiz:

“—Hatta onların süprüntüleri huri kızlarının mehirleridir.” demiş.

Yâni ne demek? Kim orayı süpürürse Allah-u Teâlâ Hazretleri orayı temizleyen kimseye cenneti nasib eder, cennette huri kızlarını nasib eder demek. Hurilerin mehirleridir o demek yâni.

Bu mescid yapmayı da tabii insan kendi yapabilirse yapmalı. Aslında dikkat ederseniz mescidde ibadete teşvik, ibadete kolaylık, ibadet ehline hizmet var. İbadeti her yerde kolaylaştırmak lâzım! Bir fabrikanın sahibiyse, işçinize namaz kılmayı kolaylaştırın! Namaz vakitlerine imkân tanıyın! Namaz kılacak yer yapın! Bir dairede bulunuyorsanız, bir amirseniz; bütün amirlerin hepsi mesuldür dünyada... Kim nerede amir

olduysa, onların hepsi emrindeki insanların işlerinden mes'uldür, Allah hesap soracak. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzuruna çıkacak, hesap soracak Allah-u Teâlâ Hazretleri.

“—Oh, çok şükür ben âmir değilim!”

Hayır, umûmiyetle herkes amirdir. Hiç olmazsa bir evi vard ır herkesin, o evin reisidir, ailenin reisidir; binâen aleyh, o ailesinden mes'uldür. O ailesinin fertleri ona sorulacak. Diyecekler ki:

“—Sen bu çocuğa ilim öğrettin mi? Sen bu çocuğa namaz kılmasını öğrettin mi? Sen bu çocuğu gözettin mi? Sen bu çocuğun terbiyesine dikkat ettin mi? Sen bu hanımına sahip çıktın mı? Sen bu hanımını çekip çevirdin mi?” gibi.

Muhakkak bundan dolayı da bir hesap sorulacak. Bunun için âmirler de, iş başındaki insanlar da ibadeti kolaylaştırsınlar, zorlaştırmasınlar. İbadetten hayır gelir, Allah sever. Allah sevince de... Allah sevdi mi, bir insanın dostu Allah olursa, onun sırtını kim yere getirebilir? Yan bakamaz kimse. Hele bir yan baksın...

Onun için Allah'ın sevgisini kazanmağa gayret etmeli insan, ibadetleri kolaylaştırmalı. İbadet edecek insanlara yardımcı olmalı, ibadet yerlerini açmalı, yapmalı, yaptırmalı.

أَوْ أَوْرَثَ مُصْحَفًا

6. (Ev evrese mushafen) “Bir mushaf miras bırakan kimse.” O mushaf okunduğu müddetçe ecir alır.

Eskiden tabii şimdiki imkânlar yoktu, mushaflar elle yazılırdı.

Ondan sonra başkasına kalırsa, o okunduğu müddetçe ecir alınırdı. Şimdi basılıyor... Eh basılan Kur'an-ı Kerim'lerden alırsınız, Kur'an'sız arkadaşlarınızın evlerine hediye edersiniz, okunsun diye, Kur'an'sız köy camilerine, daha başka yerlere hediye edersiniz. Okudukça defter-i a'mâlinize o Kur'an'dan yazılır. Bu hadis-i şeriften o anlaşılıyor.

أَوْ تَرَكَ وَلَدًا صَالِحًا يَسْتَغْفِرُ لَهُ بَعْدَ مَوْتِهِ

7. (Ev tereke veleden sâlihan yestağfiru lehû ba'de mevtihi) “Veyahut geride sâlih bir çocuk, evlat bırakan kimsedir ki, o evlat ona, onun ölümünden sonra dua eder durur.” Bu kimsenin de defteri çalışıyor.

Buradan iki fayda çıkar bize, iki ders çıkar buradan: Bir: Evlatlarımızı sâlih evlat olarak yetiştirmeliyiz ki, ölümümüzden sonra onlar hayırlı işler yaptıkça, bizim defter-i a'mâlimiz çalışsın. Birinci vazifemiz bu... Hadis-i şeriften çıkan, akıllı insanın ibret alıp da yapacağı şeylerden birincisi bu... Hayırlı evlat yetiştirmeğe çalışalım! Çok para kazanan evlat yetiştirmek değil. Hayırlı evlat yetiştirmek.

Yâni umûmiyetle, ben de tahsil çağından geçtim, liseyi okudum, üniversiteye tercih yaparken, hangi kısmı seçeceğiz derken, hepimiz aynı duyguların içinden geçtik. Eh sizler inşâallah daha zekisinizdir, daha akıllıca hareket etmişsinizdir...

Umûmiyetle, hangi yerde daha çok para kazanılacak ise, lise talebeleri o tarafa meylediyorlar. Aman çocuğumu filanca mektebe vereyim, oradan mezun olanlar çok para kazanıyor. Ayda yüz bin lira kazanıyor, elli bin lira kazanıyor... Hooop herkes oraya hücum ediyor. Hiç “Hangi mektebe kaydedersen evlâdım hayırlı evlat olur. Evladım sâlih kimse olur da, Allah’ın sevdiği kimse olur da ben de ondan istifade ederim.” diye düşünen yok. Yâni vardır da , az olunca yok denilebiliyor.

Onun için ikinci şey... Yâni bu birincinin bir teferruatı oluyor bu: Evlatlarımızı hayırlı evlat olmaları için lâzım olan yere nakletmek, oralarda okutmak, o ilimleri öğretmek gerekiyor.

Şimdi burada olmuş bir hadiseyi zikretmek gerekti bu sözlerin arkasından: Bir zât varmış Ankara’da, bizim Fakültedeki talebelerimizden birisinin babası. Dört evladı varmış, birisini hariciyeci yetiştirmiş Siyasal Bilgiler’de okutmuş. Hariciyeci, yâni devletin dış işlerinde çalışan itibarlı bir kimse. İkincisi doktor olmuş. Üçüncüsü mühendis olmuş. Dördüncüsü de bizim vaizlerden birisiyle arkadaşlığı varmış, o vaiz onu kandırmış, aldatmış, getirmiş İlâhiyat Fakültesi’ne kaydettirmiş. Akşam eve gidince baba nasıl sinirlenmiş:

“—Hiç başka gidecek yer bulamadın mı? Kaydolacak başka yer bulamadın mı?” diye epeyce ona kızmış.

Ertesi gün gelmiş, çocuk demiş ki o vaiz arkadaşına:

“—Ben dün seninle beraber İlâhiyat’a kaydımı yaptırdım ama, babam oraya gerici fakülte diyor. Onun için kaydımı aldıracağım oradan kusura bakma.” demiş.

“—Yok, kat’iyyen alma! Sen babanla beni görüştür, babana götür beni.” demiş.

Demek tuttuğunu koparan bir çocuk... Adını söylediler ya Ankara’da, şimdi deftere bakmam lâzım bulmak için adını. Yâni olmuş bir hadise, masal değil, hakiki bir hadiseyi anlatıyorum size... Sonra hakikaten o vaiz gitmiş, o çocuğun babasına neler konuştu, nasıl söylediye ikna etmiş, isteye istemeye ilâhiyatta kalmış çocuk ve mezun olmuş, okumuş.

Şimdi o baba diyormuş ki, mezun olduktan sonra evladının hayırlı bir evlat olduğunu gördüğü için:

“—Ah! Keşke öbür evlatlarımı da burada okutsaydım. En hayırlısı bu çıktı.” diyormuş.

“—Başka fakültelerden çıkan hayırlı evlat olmaz mı?”

Öyle bir şey demedim. Her yerden çıkan evlat hayırlı olabilir de, mühim olan dindar yetiştirmek. Hatta daha ileri giderek bir cümle daha söyleyeyim. Bazan ilâhiyattan çıkar da, hayırsız olabilir. Mühim olan imanlı yetişmesi, öğrendiğini hazmetmesi, mü’min, muvahhid kimse olması, Allah’tan korkan kimse olması, ahirette Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin huzurunda hesap vereceğini idrak eden kimse olması.

Öyle kimse oldu mu, o zaman annesine babasına dininden dolayı hürmet etmek zorunda. Hürmet eder, izzet eder, ikram eder, onun hizmetinde bulunur, çünkü dinimizin emri, Rasûlüllah buyurdu. Biz başka bir maksatla yapmayız, dinimizin emri diyeyaparız; öyle yaptığımız için ecir alırız. İyi niyetle yapılan her şeyde ecir olduğu gibi.

Demek ki, buradan çıkartacağımız derslerden birincisi: Evladımızı sàlih evlat yetiştirmektir. Bunun için ne kadar gayret sarf etsek azdır. Ne kadar çok para sarf etsek azdır. Ne kadar çok para sarf etsek, feda olsun! Hepsi revâdır, hepsi caizdir. Evlâdın hayırlı, dindar, iyi bir kimse olması için elinden geleni yapmalı insan. Ne kadar para? Feda olsun! Hayırlı evlat yetişecek. Ahirette bile, insan öldükten sonra bile defter-i a'mâli çalışacak. Bu bırakılır mı?

İkincisi: Ahirete irtihal etmiş olan büyüklerimize karşı bir yardım fırsatı çıkıyor elimize bu hadis-i şeriften. Demek ki, biz sàlih kimse olursak, Allah'ın sevdiği, iyi bir kimse olursak, bizi yetiştirenler, bizim analarımız, babalarımız; (*yestağfiru lehû ba'de mevtihi*) kendisinin ölümünden sonra kendisi için istiğfâr ediverdiğimiz, “Yâ Rabbi! Şu benim babamı, şu dedemi, şu nenemi affı mağfiret eyle...” diye hakkında dua ediverdiğimiz kimseler, bizden fayda görecekler demek ki. Bu hadis-i şeriften o çıkıyor.

O halde, biz bir taraftan da geçmişlerimizi hayırla yâd ede lim.

Babalarımızı, dedelerimizi, analarımızı, ninelerimizi... Hayır dua edelim, onlara istiğfâr ediverelim, onlara yaptığımız ibadetlerden, duamızdan pay ayıralım! Onlar için hayr ü hasenât yapıverelim! “Babamın ruhu için al şu parayı!” diye fakire fukaraya yardım edelim! Yâni, böyle hayır hasenât yapıverelim ki, onlar bundan istifade etsinler.

Bu da ahirete irtihal etmiş olan büyüklerimize karşı yapabileceğimiz bazı şeylerin olduğunu gösteriyor. Müjdeli bir şey yâni. İnsan ister de bazen, ne yapsın yâni kabri açıp da içine bir şey mi koyacak mümkün değil. Hayır yaparsa, kendisi sâlih evlat olursa, o zaman onlara bir fayda gidiyor.

Onun için, ben böyle yakınlarımdan, büyükleri ahirete göçmüş bir kimse olursa, gittiğimde böyle bir şeyler söylüyorum, hatırlatıyorum:

“—Bakın, şimdi siz bu sevdiğiniz kimseden ayrıldınız. O ahirete göçtü, siz geride kaldınız. Kalbiniz mahzun, üzüntülüsünüz ondan ayrıldığınızdan dolayı. Onun için bir şeyler yapmak için çırpınıp durursunuz. Bunun en kestirme, en güzel çaresi, sizin sâlih insan olmanızdır. Hayır dua ettiniz mi, istiğfâr ettiniz mi, bu yaptıklarınızın sevabı ona gider, defter-i a'mâli çalışır; o yüzden afv u mağfiret olur.”

Bu hadis-i şerif bu kadar. Bir daha bakalım hatırınızda tutabildiniz mi, içinizden tekrarlayın! Ben de kitaba bakmadan söylemeğe çalışayım:

1. Bir ilim öğretmişse bir kimse.
2. Bir çeşme, su akıtmışsa.
3. Bir kuyu kazmışsa.
4. Bir ağaç dikmişse.
5. Bir mescid bina etmişse.
6. Okunan Kur'an-ı Kerim miras bırakmışsa.
7. Sàlih evlat bırakmışsa arkasından.

[Böyle kimselerin amel defteri kapanmıyor, öldükten sonra da arkasından hayırlar gelmeğe devam ediyor.]

Hatırda kalabilir. Diğer hadis-i şerife geçiyoruz.

b. Namaz Kılınmayan Yedi Yer

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

سَبْعُ مَوَاطِنَ لَا تَجُوزُ فِيهَا الصَّلَاةُ ظَاهِرُ بَيْتِ اللَّهِ
وَالْمَقْبَرَةُ وَالْمَزْبَلَةُ وَالْمَجْزَرَةُ وَالْحَمَّامُ وَعَطْنُ
الْأَيْلِ وَمَحَجَّةُ الطَّرِيقِ

(ه. وابن جرير في تهذيبه عن عمر)

⁴ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.246, no:747; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.264, no:161; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.330, no:3493; Hz. Ömer RA'dan.

İbn-i Adiy, *el-Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.203; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.71; İbn-i

Abdilber, *et-Temhîd*, c.V , s.225; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V II, s.540, no:19166; Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIII, s.237, no:13015.

RE. 296/4 (*Seb'u mevâtına lâ tecûzü fîhe's-salâtü*) “Yedi mevkîde namaz kılmak caiz olmaz.” diyor Peygamber Efendimiz. “Yedi yerde namaz kılmak uygun olmaz. Yer, mahal. Yedi mahalde namaz kılmanız doğru olmaz.” Nedir bu yedi mahal?

1. (*Zâhirü beyti'llahi'l-atîk*) “Allah’ın atîk olan Beytullah’ının üstünde namaz kılmak caiz olmaz.” Beytullah neresidir? Kâbe-i Muazzama. Hani şu siyah renkli, üstü sırmalı, ayetlerle süslenmiş örtüyle örtünen, köşesinde Hacerü'l-Esved olan bina. Onun adı *Beytu'llâhi'l-Atîk*’tir. Tâ Hazret-i Âdem zamanından beri vardı. Yâni, şimdiki haliyle olmadı muhakkak, tamirler gördü ama, o zamandan beri vardı.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا
وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

(آل عمران: ٩٦)

(*Inne evvele beytin vudîa li'n-nâsi le'l-lezî bi-bekkete mübâreken ve hüden li'l-âlemîn*) (Âl-i İmrân, 3/96) ayet-i kerimesinde izah edilir.

Onun üstünde namaz caiz olur mu? Olmaz. Neden? Hürmetine ters düşer. Kâbe-i Muazzama, istikametine bile hürmet edilecek bir mübarek yerdir. Kâbe cihetine doğru bile tükürmezler. Yüznumaralarını Kâbe’ye doğru veya Kâbe’ye sırtını çevirmiş yapmazlar müslümanlar. Yanı dönük yapacak. Yâni, evindeki yüznumaranın yapılışında kendisinin sözü geçmişse, o zaman

düşüneceği şey nasıl olacak? Kibleye sırtı veya kendi yüzü gelecek şekilde olmayacak yüznumara. Kible cihetine bile hürmet etmek lâzım.

Alim bir tanıdığım var, bir akşam bir yere ziyarete gittik, baktım bir koltuğu seçti, oturdu. Sonra bana eğildi, fısıldadı. Diyor ki:

“—Ben hangi yerde oturursam otururum, mümkünse kibleye dönük oturmağa tercih ederim.”

İşte tabii istikameti bile muhterem olunca, elbette kendisine hürmet daha da revâ oluyor. Meselâ orada cidâl olmaz, kavga gürültü olmaz. Neresi? Beytu’llâhi’l-Harâm, muhterem olan Beytullah orası. Kavga, cidâl, füsûk olmaz. Üstünde de namaz olmaz.

Yalnız, Kafkas mücahidi Şeyh Şâmil oraya gitmiş, hacca. Müslümanlar çok seviyorlar tabii. O kadar rağbet etmişler, okadar şey yapmışlar ki, Kâbe’nin üstüne çıkarmışlar herkes görsün diye. Böyle halkın izdihamından, tehâcümünden dolayı. O kadar hürmet ediliyor da, gene Kafkasya gitti elden... Bir ara İslâm diyarı idi, elden gitti. Kavga, gürültü, harb, darb... Yardımlaşılamadı, yardım yapılamadı, öyle Şeyh Şamillerin memleketi olduğu halde elden gitti. Allah müslümanlara uyanıklık versin...

Kuru kuruya temennî de fayda etmiyor. Gözünü açması lâzım müslümanların. Gözünü açması lâzım, memleketlerini kaptırmaması lâzım düşmana...

Kâbe'nin üstünde, hürmetsizlik olacağından namaz kılmak olmaz.

2. (*Ve'l-makberetü*) “Kabrin üzerinde namaz kılmak olmaz.” Orada da bir hürmetsizlik var. Belki bazı kimseler de, kabri bir ibadet yeri gibi düşünebilirler. Hele kabre doğru filan namaz kılmak hiç doğru olmaz. Öyle yaparlar, o tehlike olduğundan kabrin üstünde de namaz kılmak olmaz.

3. (*Ve'l-mezbeletü*) “Çör çöp yerde, çöplükte de namaz kılınmaz.” Neden? Namaz kıymetli de ondan. Namazın şânı, şerefi var. Öyle olur olmaz yerde kılınır mı? Namaz tertemiz, pâk yerde kılınacak.

“—Efendim ben üstümü temizledim, abdest de aldım...”

Secde ettiğin yer de temiz olacak, ayağını bastığın yer de temiz olacak, her taraf temiz olacak... Yâni, namaz kıldığın yerin de temiz olması lâzım! Mezbelede onun için namaz olmaz.

4. (*Ve'l-meczeretü*) “Mahall-i cüzür, yâni kurbanların kesildiği, hayvanların kesildiği mezbaha gibi yerlerde de olmaz.” Böyle yerlerde de olmaz namaz kılmak.

5. (*Ve'l-hammâmü*) “Hamamda da namaz olmaz.” Tabii burada bir izahta bulunmak lâzım! Hamam bölme bölme oluyor bizim memleketimizde. İçi oluyor, dışı oluyor, sağı oluyor, solu oluyor, soğukluğu oluyor, sıcaklığı oluyor, iyice terleme yeri filan oluyor... Yıkanılan yerinde olmaz. Orası ayrı, kapıdan şeyden

giriliyor. Yıkandığı yerde insan temiz olmadığı için olmaz. Ama bir hamam, dış tarafında başka odaları, bölmeleri olan bir hamam... Orada olur tabii. Yâni biz hamam sözünü böyle anlamalıyız. Yıkanılan yerde namaz olmaz.

6. (*Ve atenü'l-ibili*) “Ve develerin sulamak için bekletildiği yerde olmaz.” Develeri sularlar, ondan sonra bir yere çekerlermiş iş o çeşmenin veya kuyunun yanında. Ondan sonra biraz dinlendirdikten sonra, bir daha içirirlermiş. Demek ki kâfi miktarda içemiyor, dinlene dinlene içiyor hayvan. Veyahut birisi içtikten sonra, ötekiler içinceye kadar ötekiler beklesin diye.

Tabii orada oturuyor kalkıyor hayvan, pisletir. Onun için öyle yerde de, yâni ağıl gibi oluyor adeta. O gibi yerlerde, develerin, koyun sürülerinin yerlerinde de olmaz. Yine temizlikle ilgili bir yasak.

7. (*Ve muhacçetü't-tarîk*) “Yolun ortasında namaz olmaz.” Herkesin gelip geçmesini zorlaştırdığı için. Bir de insanın gönlünün, gözünün takıldığı için. Gelen geçen... Hah yanımdan birisi geçti, hah birisi gürültü yaptı geçti, birisi şıngırdadı, öte kisi zil çaldı, berikisi çingirak şey yaptı filan... Namazın huşuu, huzuru kalmaz yâni. Yol ortasında olmayacak. Şöyle bir sâlim, sâkin bir yerde olacak demek ki.

Bütün bunlar neyi gösteriyor? Namazın huzurlu, temiz, pâk, namazın şânına, şerefine uygun yerlerde kılınması gerektiğini gösteriyor. Namaz kılınan yerlere de hürmet edilmesi gerektiği buradan çıkıyor. Demek ki, namaz kılınan yer

pislenmez. Namaz kılınan yer kirletilmez. Namaz kılınan yer çör çöp, toz toprak mahalli olmaz.

Maalesef bizim memlekette bu duygu biraz bazı kimselerde zayıf. Ben otobüsle seyahat ediyorum, otobüs duruyor, mola veriyor. Namaz kılacak yer var mı? Var. Mescid yazmışlar, bir oda. Giriyorsunuz... Allah! Orada üstüne oturma kalka, namaz kıla kıla seccadelerin rengi değişmiş, simsiyah olmuş... Toz, toprak, benzin, mazot bulaşığı, bilmem ne bulaşığı... Her şey dolu. Burası mescid... Öyle şey olur mu?

Mescidden içeriye girdiğin zaman kar gibi bembeyaz olmalı. Bir kireç badanası zor bir şey mi yâni? Ben bile yaparım. Al şuradan beş yüz lira, burayı badana ediver veya al bin lira şurayı badana ediver diyebilirim. Ben gittikten sonra yapacağını bilsem diyebilirim. Tertemiz olacak.

Sonra mübarek, onları götür, her benzin istasyonunda su akıyor. Bir kirini akıttırıver, yıkayıver. İki tanesini bir gün yıka, iki tanesini bir gün yıka.. Seccadeler bir temizlensin. Üstüne ke di mi geldi, fare mi geldi, şöyle mi oldu, böyle mi oldu... Kap ısı belli değil, penceresi belli değil... Yâni ibadet yerlerine hürmete tmek lâzım!

“Kadınlar için evlerinde bir ibadete mahsus mahal, bir köşe, bir yer olursa iyi olur.” diye yazar kitaplarımız. Ama tertemiz böyle, huzurlu bir yer olursa... Hatta kadınlar i'tikâfa evlerinde girerler. Evinin bir köşesini böyle ibadet mahalli yapması, gürültüsüz, sakın, temiz, pâk bir yer iyi olur.

Hayrı Toplamış Yedi Şey

Diğer hadis-i şerife geçiyoruz:⁵

سَبْعَ خِصَالٍ هُنَّ جَوَامِعُ الْخَيْرِ حُبُّ الْإِسْلَامِ وَأَهْلِهِ
وَالْفُقَرَاءِ وَمُجَالَسَتِهِمْ وَلَا تَأْمَنُ مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ
عَلَى شَرٍّ فَيَرْجِعَ إِلَى خَيْرٍ فَيَمُوتُ عَلَيْهِ وَلَا تَأْمَنُ
مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ عَلَى شَرٍّ فَيَرْجِعَ إِلَى شَرٍّ فَيَمُوتُ
عَلَيْهِ لِيَشْغَلَكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ

(ابن السني، والديلمى عن أبي ذر)

RE. 296/5 (*Seb'u hisâlin hünne cevâmiu'l-hayri: Hubbü'l-islâmi, ve ehlihî, ve'l-fukarâi, ve mücâlesetihim;*

(*Seb'u hisâlin hünne cevâmiu'l-hayri*) “Yedi şey vardır, yedi haslet, yedi vasıf, yedi sıfat vardır ki bunlar hayrı kendisinde toplamış şeylerdir.”

⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.331, no:3494.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.1360, no:43569; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.237, no:13013.

Şimdi bu yedi şeyi ben bir bir parmaklarımla birkaç defasaydım, yedi çıkmadı, altı çıktı. Herhalde burada bir yanlışlık var. Ya yedi taneden bir tanesi satıra yazılmamış, yazılma eksikliğinden dolayı var. Ya da buraya kadar hadis-i şerifler (*seb'un, seb'un*) diye geliyor geliyor, buradan itibaren (*sittün*) altı diye geçiyor. Bu da *sittün* diye olacaktı, eli alıştığı için müstensih, burada da *seb'un* deyiverdi. Bu da olabilir. Ya *seb'* değil de *sit'* tir. Yâni yedi değildir altıdır. Veyahut burada altı şey yazılı, bir tanesi daha vardır, o buraya kaydedilmemiş. [(*Ve'l-fukarâi*) kelimesi kaydedilmemiş.]

1. (*Hubbü'l-islâmi*) “İslâm'ı sevmek.” İslâm dini insana hem dünyanın, hem ahiretin saadetin temin ediyor. Her türlü hayrı kendisinde cem etmiş olan mübarek bir din.

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

(آل عمران: ١٩)

(*Inne'd-dîne inda'llâhi'l-islâm*) “Allah indinde bir tek din var, yegâne din var, tek bir din var makbul ve muteber din İslâm.” (Âl -i İmrân, 3/19) Başka din yok.

“—Efendim işte Hristiyanlık, Yahudilik, Zerdüştilik, Hinduluk, Şintuizm vs...”

(*Inne'd-dîne inda'llâhi'l-islâm*) “Allah indinde tek din vardır, oda sadece İslâm'dır.”

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ

(آل عمران: ٨٥)

(*Ve men yebtaği gayre'l-islâmi dinen felen yukbele minhu*) “İslâm’dan gayrı bir dine sülûk eden, bir başka dine giren kimseden o din kabul olmayacak. İstedığı kadar çırpınsın.” (Âl-i İmrân, 3/85) Bu ikisi de ayet-i kerimedir. İslâm’dan gayrı din arayan, din edinmeğe çalışan kabul olmayacak.

“—E o zaman, dünyanın üzerindeki her insanın müslüman olması lâzım hocam!”

Evet. Bu dünya üzerindeki her insanın vazifesi müslümanlığı aramak, bulmak, öğrenmek, müslüman olmak.

“—Brezilya’dakiler de mi?”

Hem Güney Amerika’dakiler, hem Kuzey Amerika’dakiler, hem kutuptaki Eskimolar, hem Rusya’dakiler, hem Japonya’dakiler, hem Hint’tekiler, hem Çin’dekiler... Hepsi İslâm’ı öğrenmek zorunda.

“—E nereden bilsinler?”

Tahmin etmiyorum bugün İslâm’ı bilmeyen, duymayan insanın kaldığını. Eskiden İslâm inancının, İslâm fikrinin ulaşamadığı kimseler, şahıslar olabilirdi. Ama bugün dünya küçüldü. Dünyanın bir yerinde çıt yaptığı zaman, bu her tarafından duyuluyor. Her şey mâlûm. Onun için İslâm diye bir dini duymamış olmak mümkün değil.

Ama yine farz edelim ki Himalayaların 8000 metre yüksekliğindeki bir köyde, adam hiç medeniyet görmemiş, kendi başına yaşıyor; veyahut, Brezilya’nın Amazon ormanları

içinde, balta girmemiş ormanların içinde daha hiç keşfedilmemiş bir insan grubu yaşıyor... Dünyanın onlardan haberi yok, onların dünyadan haberi yok. Bunlar ne olacak? Bunların da vazifesi Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bulmaktır. Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne inanmaktır, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilmektir. Herkesin vazifesi budur.

Onun için İbrahim AS, mâlûm putlara tapınan bir cemiyette yetişti. Mezopotamya'da, bu Irak'ın olduğu yerde yetişti. Başka şeylere, yıldızlara, güneşe, aya, putlara tapıyorlardı insanlar. Geceye, gündüze, aya, güneşe... Kur'an-ı Kerim'de güzelce anlatıyor:

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي
فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْأَفْلِينَ

(الأَنْعَامُ: ٧٦)

(*Felemmâ cenne aleyhi'l-leylü reâ kevkebâ*)
“Gece bastığı zaman, gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü; (*Kâle hâzâ rabbî*)
‘Bu mu acaba benim rabbim?’ dedi. (*Felemmâ efele kâle lâ ühibbü'l-âfilîn*) Yıldız batınca,
‘Batanları sevmem!’ dedi.” (En’am, 6/76)

Yâni öyle diyorlar ya, muhitindeki insanlar onlara tapıyor.

Gurub edince, batınca, ufuktan kaybolunca dedi ki: “—Böyle batan şey tanrı olmaz.”

Ayı gördü, güneşi gördü, onların böyle battığını görünce, uzun muhakemelerden geçtikten sonra dedi ki:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

(الأنعام: ٧٩)

(*Innî veccehtü veckiye li'llezî fetara's-semâvâti ve'l-arda hanîfen ve mâ ene mine'l-müşrikîn.*) [Ben hanîf olarak, yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim.] (En'am, 6/79) "Rabbim bunları yaratandır. Bunları da yaratmış olandır. Semaları, yeri yaratan Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne iman ettim." dedi.

İnsan, böyle bir istidlâl ile, yâni muhakeme ile kendisini yaratanın olduğunu idrak etmekle vazifelidir. Ama şeriatin ahkâmı kendisine ulaşmadığı için, onlarla mükellef değildir. Çünkü ulaşmamış. Ulaşmayınca mükellef olmaz.

Bir hususu da söylemek lâzım burada bu münasebetle: Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin Âdem AS'dan bize kadar dünyaya peygamber gönderip de öğrettiği dinlerin hepsi, aslı, esası, çekirdeği İslâm'dır. Hazret-i Âdem hangi dini öğretti? İslâm'ı öğretti. Hazret-i Mûsâ hangi dini öğretti? İslâm'ın özünü, esasını öğretti. Ama o peygamberden sonra kavimleri şaşırdılar, sapıttılar, değiştirdiler, bozdular. Hiç İsa AS'ın, "Beni mabud ittihaz edin, beni ilah yapın kendinize, bana tapın." demesi mümkün mü? Hâşâ sümme hâşâ! Aslâ ve kat'â! İsa AS bizim gibi bir beşer idi, bizim gibi bir insan idi.

Allah-u Teâlâ Hazretleri onu peygamberlikle vazifelendirdi. Muhterem bir aileden geliyor idi. Anası da muhterem bir kimseydi, cennet ehlinde bir kimse. Allah-u Teâlâ Hazretleri onu peygamberlikle vazifelendirdi, oda Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığından, birliğinden, kudretinden bahsetti. İnsanları hakka, hayra, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne itaate davet etti. İslâm'ı öğretti. Hazret-i Musa da İslâm'ı öğretti. Hazret-i İbrahim de İslâm'ı öğretti.

Onun için İbrahim AS'ın milletindenim deriz biz de. Yâni (*millete ibrâhîme hanîfâ*) (*hanîfen müslimen*) Hanif ve müslim olarak İbrahim AS'ın milletindenim deriz. Yâni onun dini inancı üzere. Değişen bir şey yok. Hep aynı şeyi öğrettiler ama insanlar bozdular. Çünkü burada bir hadise olur, bu hadiseyi dışarıda başkası başka türlü anlatır... Yâni buradaki on kişiyle dinle, onu da başka başka anlatır. İnsanlar hadiseleri başka başka şekillerde görürler, anlatırlar. Bir söz söylersin, sonra o sözün akisleri kulağına gelir, "Allah Allah! Yâ ben böyle demedim!" dersin. Yâni olmadık bir şekle girmişti.

Hatta bir de bir fıkra anlatayım. Adamın birisi ötekisiyle iddiaya girmiş:

"—Eşek anırdığı zaman abdest bozular." diye.

Duyan bir kimsenin de biraz fıkihtan bilgisi varmış, demiş ki:

"—Olmaz öyle şey!"

"—Yok vallahi, ben filanca hocadan işittim."

"—Hangi hocadan?"

İtimada şayan bir hocanın ismini söylemiş.

“—Yâ o hoca böyle bir söz söylemez.”

“—Yok söyledi. Şu kulaklarımla işittim. Hakikaten söyledi.

Bugün gibi hatırlıyorum, söyledi.”

“—Allah Allah... Yürü o hocaya gideceğiz.” demiş.

Bundan bize ne ders çıkıyor? Herkesin her söylediği söze itibar etmeyin! Yâni, ölçün biçin. Allah akıl vermiş, fikir vermiş. Hadis -i şerifler için de böyle. Peygamber Efendimiz geçtiğimiz haftalarda okuduk, ne diyor:

“Benden bir şey size söyledikleri zaman, Rasûlüllah böyle buyurdu diye, Kur’an-ı Kerim’e vurun, ölçün, Kur’an-ı Kerim’e muvafıksa ben söylemişimdir, kabul edin. Muhalif ise, muvafık değilse, uygun değilse, ters ise, kabul etmeyin!” diyor. O zamanda da yanlış anlamalar olur diye, Peygamber Efendimiz’in tavsiyesi var bu kitapta.

Şimdi o hocanın yanına gitmişler. Yaşlı başlı, gün görmüş, ak sakallı bir hocaymış.

“—Hocam, aramızda bir münakaşa çıktı, ihtilaf ettik. Hiç eşek bağırınca insanın abdesti bozulur mu? Benim aklım yatmadı. İnsanın abdesti başka şey, eşeğin sesi başka şey. Yâni ondan bu niye bozulsun? Ben bunu doğru görmedim. Bu arkadaş da, bunu ille sizden duyduğunu ısrarla söylüyor.”

Adamcağız şöyle bir gözünü kapatmış, başını önüne eğmiş, bir müddet bir düşünmüş. Ondandır sonra gözünü açmış, tebessüm etmiş, gülerek demiş ki:

“—Evladım ben böyle bir söz söyledim.” demiş. Ötekisi şaşırmış bu sefer. “Söyledim ama, bunun evveliyatı vardı. Bu evveliyatı sırasında bu arkadaşın uyumuz vaazda, baş tarafını dinlememiş, en son cümlede uyanmış. Ondan sonra da, eşek bağırınca abdest bozuldu diye ondan söylüyor. Onun baş tarafı şöyle...” demiş, anlatmış.

Bak o zaman siz de kabul edeceksiniz: Adamın birisi bineğiyle çölde yolculuğa çıkmış. İnmiş abdest bozmağa, o esnada da hayvan ürkmüş, kaçmış gitmiş. Su yok... Hayvana asılıydı kırbalar, su yok. Çöl... Sağa bakmış, yürümüş... Aramak lâzım. Taharrî, yâni su aramak gerekir böyle abdest alacağı zaman insan. Oraya bakmış yok, buraya bakmış yok... O tarafa şu kadar adım atmış, bu tarafa bu kadar adım atmış su yok. Bu sefer teyemmüm almış. Müslümanlık kolaylık dinidir. Bak su bulamadığı zaman namazı bırak demiyor Allah-u Teâlâ Hazretleri.

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا

(النساء: ١٠٣)

(*Inne's-salâte kânet ale'l-mü'minîne kitâben mevkûtâ*) [Muhakkak ki namaz, müminler üzerine belli vakitlerde farz kılınmıştır.] (Nisâ, 4/103) Senin Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni belli zamanlarda anman boynuna borç, farz.

Öyle ihmal yok. Hasta da olsan, sağlıklı da olsan, su da olsa, susuz da kalsan, her tarafın kana bulanmış da olsa, o namaz kılınacak.

O namazdan vazgeçmez insan. Seven insan vazgeçmez de, bilmeyenlere söylüyoruz. O namazsız olmaz. Yâni o namazı geçirmenin imkânı, çaresi yoktur. İnsanın aklı başında olduğu müddetçe namaz kendisine borçtur.

Kalkamıyor... Oturarak kılar. Oturamıyor... Yatarak kılar. Kıpırdanamıyor... Gözüyle kılar, gene kılar. Abdest alamıyor... Teyemmüm alır, teyemmümle kılar. Teyemmüm nedir? Toprağa elini vurup insanın yüzünü ve ellerini meshetmesidir.

Şimdi öyle mesh etmiş, teyemmüm abdesti almış.

“—Hocam bu işin aslı var mı? Yâni topraktan da abdest alınır mı?”

Ayet-i kerime var hakkında.

فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ

(المائدة: ٦)

(*Feteyemmemû saîden tayyibâ, ve'msehû bi-vücûhiküm ve eydîküm*) (Mâide, 5/6) Temiz toprağa teyemmüm edin diye ayet-i kerime de var. Hiç tereddüde mahal yok.

O şahıs teyemmüm abdesti almış. Ondan sonra namaza duracak. Tam o sırada eşeğin sesini duymuş. Eşek anırmış ki, yakında demek ki. Sesin geldiği yer de belli. Şimdi o teyemmüm abdestiyle o namaz oldu mu bitti. Suyun mevcudiyeti anlaşıldı. Suyun mevcudiyeti anlaşılınca gidip oradan suyu alacak, abdestini alacak. O zaman abdest kalmadı.

İşte böyle ters anlayanlar da oluyor. Onun için lafı iyi anlamak lâzım, ters anlamamak lâzım.

Veyahut Bektâşî'nin dediği gibi: “Kur'an-ı Kerim'de (*Lâ takrabü's-salâte*) “Namaza yaklaşmayın!” diye ayet var, ben onun için namaz kılmıyorum.” demiş. Hiç Allah Kur'an'da öyle şey der mi? (*Lâ takrabü's-salâte*)'yi okuyor, öbür tarafını tutuyormuş eliyle. Çek bakalım elini demişler:

لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى

(النساء: ٤٣)

(*Lâ takrabü's-salâte ve entüm sükârâ*)
“Sarhoşken namaza yaklaşmayın!” (Nisâ, 4/43) diyor. Tabii o da sarhoş. Sarhoşum diye namaza yaklaşmıyor. Neyse...

Demek ki İslâm'ı sevmek. Hani yedi şeyi sevecektik. Yedi şeyin daha birincisindeyiz. İslâm'ı seveceğiz. Müslümanlığın ne kadar büyük bir nimet olduğunu idrak edeceğiz. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bizim üzerimizde sayısız nimetleri var. En büyüğü hangisi? Müslüman olmamız. Çünkü müslüman olmasak cenneti kazanmayız, dünyada da rahat edemeyiz, ahirette de huzur, rahat bulamayız. En büyük nimeti Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin, İslâm nimetidir.

Sonra Allah-u Teâlâ Hazretleri bize lütf u kereminden İslâm'da hep bize faydalı şeyleri emretmiştir. Hiç zararlı şey yoktur. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin emrettiği şeylerin hepsi, Rasûlüllah'ın tavsiye ettiği şeylerin hepsi faydadır, hepsi bizim dünyamızın ıslahı içindir, nefsimizin

ıslahı içindir, cemiyetimizin güzelleşmesi içindir, selâmeti içindir, devletimizin, milletimizin selâmeti, bekâsı içindir. Hepsi güzeldir yâni. İslâm'ı seveceğiz bir.

حُبُّ الْإِسْلَامِ وَأَهْلِهِ وَالْفُقَرَاءِ وَمُجَالَسَتِهِمْ

2. (Ve ehlihî), (ve hubbi ehlihî) demek. Müslümanları da seveceğiz, İslâm ehlini de seveceğiz. Yâni müslümanları da seveceğiz.

“—E hocam hepsini sevemiyorum. İşte kimisi iyi, kimisi kötü...”

Hepsini seveceksin.

Yaradılanı hoş gör, yaradandan ötürü!

Kusurluyu da seveceksin, kusursuzu da seveceksin. Bu İslâm binasında koca koca temel taşları olduğu gibi küçük kum taneleri de olur. Kimisi kum tanesi gibi olur, kimisi kireç zerresi gibi olur. Hepsi bir araya gelir, İslâm'ın, müslümanların heyet-i umûmiyyesi ortaya çıkar. Hepsini seveceksin. Kusuruyla sevmeğe alış. Gülü sever misin? Severim. E dikenini var. Dikenini var ama güzel kokusu da var, güzel görünüşü de var, tatlı rengi de var... Sen de sevmediğin kardeşinin güzel bir tarafını bul, güzel bir tarafını sev. Öbür tarafını varsın bilmeyiver, bilmezlikten gel. Allah-u Teâlâ Hazretleri onun hesabını senden soracak değil ya. Şu kulumun hesabını çıkart bakalım defterini dürüver diye sana söylemeyecek. Kendisi hesabını görecektir.

Sonra onun nasıl öleceğini, senin nasıl öleceğini daha bilmiyorsun. Sonra onun yaptığı her işe vâkıf değilsin. Hüsn-ü zan edeceksin. “Bu muhakkak geceleyin ben uyurken uyanmıştır da belki Allah’a yararlı bir iş yapmıştır, ibadet yapmıştır. Muhakkak o benden daha iyidir. Benim insanların bilmediği nice kusurlarım vardır, ben muhakkak bu kardeşimden daha aşığım. Allah bunca nimet verdi de gene ona iyi kulluk yapamıyorum diye insan kendisini hor hakir bilecek, müslüman kardeşini iyi bilecek, sevecek hâsılı. Sevecek bir tarafını bulacak.

Kusur işledi sana karşı... Kusura yetmiş tane özür bulacaksın. Bir tane değil, iki tane değil, yetmiş tane özür bulacaksın. Herhalde şu sebepten yapmıştır, herhalde bu sebepten yapmıştır diye yetmişine de, hepsini sıraladığın halde hâlâ içinde bir itiraz varsa o zaman kendine kusur bulacaksın. “Bek insafsız! Yetmiş tane mazereti bile kabul etmiyorsun. Ne inatçı, ne sert, ne katı insanmışsın! Yetmiş mazereti bile kabul etmedin.” diye kendi kalbinin katılığından, insafsızlığından, inatçılığından şikâyetçi olacaksın kendin, seveceksin. Müslümanları da seveceksin, İslâm’ı da seveceksin.

3. [*Ve’l-fukarâi*] “Fakirleri de seveceksin.”

4. (*Ve mücâlesetihim*) “Onlarla beraber olmayı, oturmayı, kalkmayı da seveceksin.” Çünkü kişi sevdiğiyle beraberdir. Yâni, sen müslümansın ama müslümanlarla oturup kalkmıyorsun, yanlarına sokulmaktan korkuyorsun, gidiyorsun kâfirlerle, zalimlerle, fâsıklarla, fâcirlerle düşüp kalkıyorsun... Hep o nların arasındasın...

Onların arasında insan bir sebeple bulunabilir: Onları irşâd etmek için. Başka onlarla bulunmak, onların sohbeti, onlarla bir arada oturmak semm-i kâtildir, yâni hemen öldüren şiddetli zehirdir. Onlarla konuştun mu yandın.

إِذَا كَانَ الْغُرَابُ دَلِيلَ قَوْمٍ لِيَأْتِيَهُمْ إِلَى الْأَرْضِ
الْجِيَّافِ

(*İzâ kâne'l-gurâbü delîle kavmin, le-ye'tîhim ile'l-ardi'l-ciyâfi*) Bir kimse kargayla arkadaş olursa karga onu nereye götürür? Mezbeleye götürür, cifenin başına götürür.

Evet, onlarla bir arada olmayı, düşüp kalkmayı da seveceksin.

وَلَا تَأْمَنُ مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ عَلَى شَرٍّ فَيَرْجِعَ إِلَى خَيْرٍ
فَيَمُوتُ عَلَيْهِ

5. (*Ve lâ te'menü min racülin yekûnü alâ şer'in feyercia ilâ hayrin feyemûtü aleyhi*) Bakın bu çok önemli bizler için bu devirde. Peygamber Efendimiz beşinci hayırlı haslet olarak diyor ki:

“Bir kimseden ümit kesmeyeceksin, şer üzerinde o kimse ama, mümkündür ki hayra döner ve hayır üzere ölür. Ümidini kesmeyeceksin. Can çıkmadıkça o kimsenin iyi insan olması ümidi, ihtimali mevcuttur.”

Şu anda kötü... İyi olma ihtimali var. O ümidini kaybetmeyeceksin. O ümidini izâle etmeyeceksin içinden. Her kötü insana, belki bu biraz çalışılırsa ileride iyi insan olur diye bakacaksın. Bu çok mühim.

Bizim cemiyet olarak bugün kusurumuz şudur: Biz iyi insanda bir kusur gördük mü üstüne bir kalem çizeriz isminin, muhabbet defterinden adını sileriz onun. Filanca adam, falanca adam şöyle yaptı... Cızzt, bir çizgi üstüne. “Benim arkadaşım değil artık o!” deriz. Halbuki şerli insanın bile belki bir zaman gelir iyi olur diye ümit besleyeceksin içinden... O ümitle tamah ederek, belki düzeler diye ona öyle muamele edeceksin, yumuşak yumuşak. Belki bakarsın, doğru yola gelebilir diye.

وَلَا تَأْمَنُ مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ عَلَى شَرٍّ فَيَرْجِعَ إِلَى شَرٍّ
فَيَمُوتُ عَلَيْهِ

6. (Ve lâ te'menü min racülin) Burada *racülen* yazılmış, metin takip eden arkadaş varsa, oradaki elifi silsin. (Ve lâ te'menü min racülin yekûnü alâ hayrin feyercia ilâ şerrin feyemûtü aleyhi) “İyi insanın da halinden emin olmayacak. Yâni belki bir zaman gelir şerre döner de şer üzere ölüverir.” Allah korusun...

O halde nasıl olacağız? Kendimiz hakkında da başkaları hakkında da, korkuyla ümit arasında olacağız. Umacağız ve korkacağız. Başkası için de... Belki iyi olur diye bir kötü insana öyle bakacağız; bir iyi insan da emniyette

hissetmeyecek kendisini, belki bakarsın kötülüğe gidiverir, kayıverir diye o endişe içinde olacak. Etti altı. Yedincisini okuyoruz:

لِيَشْغَلَكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ

7. (*Leyeşgalüke ani'n-nâsi mâ ta'lemü min nefsike*) “Senin kendi hakkında, kendi nefsin hakkında bildiklerin, seni başkalarıyla uğraşmaktan men eylesin.”

Bu da güzel bir haslettir. Ne demek? “Sen elin gözündeki merteği, çöpü görmeğe kalkma, başkasının kusurlarını araştırmağa kalkma! Kendinin kusurlarını düzeltmeğe çalışmak, senin başkalarının kusurlarını görüp de bunları çekiştirmekten alıkoysun!” demek.

Hocalarımız bunu bize hep tavsiye ederlerdi:

“—Kimsenin işine gücüne karışmayın. Kendinizin kemâlâtınızı sağlamakla meşgul olun.” diye, bize hep bunu tavsiye ederlerdi.

Bir başka hadîs-i şerîf de var; insanın kendi ayıplarıyla meşgul olması, başkasının ayıplarıyla meşgul olmasından alıkoyuyorsa, o iyi bir şeydir. Sen kendine bak! O arkadaşında kusur var, sende daha nice kusurlar var... Kendin onu düzeltmeye çalış. Gerekiyorsa onu güzelce ikaz edersin.

İşte bu güzel şeylerin hepsi hayırları toplamış olan vasıflardır. Müslümanlığı sevmek, müslümanları sevmek, [fakirleri sevmek]... Müslümanlarla, [fakirlerle] düşüp kalkmayı sevmek ... Kötü bir insanın bir gün olup da iyi insan olabileceğini ve hayır üzere ölebileceğine dair ümit beslemek.

İyi bir insanın bir gün olup da kötülüğe kayıp, kötü hal üzere ölebileceği endişesini daima muhafaza etmek. Kendi ayıplarıyla meşgul olup, onlarla meşgul olmaktan başkalarının ayıbına, işlerine burun sokmaya fırsat bulamamak.

Bunların hepsi güzel vasıflardır. Allah-u Teâlâ Hazretleri bize güzel evsâfı nasib etsin... Güzel ahlâk nasib etsin... Tevfîkini refîk etsin...

Bi-hürmeti esrâr-ı sûreti'l-fâtihah!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

31. 05. 1981 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü